

ΠΕΡΙΠΛΑΝΗΣΕΙΣ

Θεραπευτικός τουρισμός

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ
Έπ. Καθηγητού του Πανεπιστημίου Αθηνών

Προετοιμασία και προετοιμασία

Στό σημερινό άρθρο θα θέλαμε, όσο αυτό είναι δυνατό, να ολοκληρώσουμε τις σκέψεις για τον θεραπευτικό τουρισμό τονίζοντας την ευθύνη όλων ως προς την ποιότητα της επί τόπου προσφοράς μας.

Δεν αρκεί να έχουμε επισημάνει τα «σημεία» εκείνα του ελληνικού χώρου, στα οποία θα κατευθυνουμε δικούς και ξένους να τα επισκεφθούν. Θα είναι κρίμα, πραγματικά κρίμα, μετά από προσπάθεια χαρτογραφήσεως, αναγγελίας και προβολής ενός ελληνικού προσκυνηματικού τουρισμού να φθάνουν εκεί οι επισκέπτες και να απογοητεύονται μένοντας με την εντύπωση ότι τους ξεγελάσαμε να αναλάβουν όλη αυτή την ταλαιπωρία μετακινήσεως χωρίς την ύπαρξη στοιχειώδους προετοιμασίας και ανάλογης υποδομής. Σ' αυτό το σημείο χρειάζεται μεγάλη προσοχή.

Δεν αναφέρομαι κυρίως σε μία υλική υποδομή. Αυτήν, μπορεί οι αρμόδιοι του Έλληνικού Όργανισμού Τουρισμού (Ε.Ο.Τ.) να έχουν φροντίσει να την προβλέψουν. Αυτό δεν σημαίνει, ότι δεν θα υπάρξουν και περιπτώσεις κατά τις οποίες και οι εκκλησιαστικοί υπεύθυνοι δεν θα πρέπει να έχουν συμβάλει ικανώς προς αυτήν την κατεύθυνση.

Ας σκεφθούμε μόνο τις προσπάθειες που καταβάλλουν οι μοναχοί και οι μοναχές για να εξασφαλίσουν μία φιλόξενη, φιλότιμη και αξιοπρεπή υποδοχή στους χιλιάδες επισκέπτες τον χρόνο στις Ί. Μονές και τα Ί. Ήσυχαστήρια ανά την ελληνική επικράτεια. Δεν είναι, όμως, μόνο τα μοναστήρια, τα προσκυνηματα, τα παντός είδους εκκλησιαστικά ιδρύματα, αλλά και οι ένορίες που καταβάλλουν πολλούς κόπους για να διατηρούν τους ναούς καθαρούς, ανοιχτούς σε τακτές ώρες με ακριβή τέλεση των ι. ακολουθιών. Αυτά είναι σε όλους γνωστά και γίνονται.

Αν λάβουμε, όμως, υπόψη τις γενικεύσεις τις οποίες ο νεοέλληνας έχει την τάση να κάνει, θα θέλαμε να υπομνήσουμε στους αρμοδίους την ακριβή τήρηση όλων όσων αναγγέλλονται ώστε αυτοί που επιστρέ-

φουν στον τόπο αναχωρήσεώς τους να μην εκλάβουν ως κανόνα μία εξαίρεση που θα τους συμβεί κάποτε και να θελήσουν να διασύρουν το κατά τα λοιπά με τρόπο άψογο επιτελούμενο έργο. Το «πάντα εύσχημόνως και κατά τάξιν γινέσθω» (Α' Κορινθίους ιδ', 40) του Αποστόλου ως είναι θεμελιώδης αρχή προς εφαρμογή.

Πρός συνείδηση του θεραπευτικού σκοπού

Πέρα, όμως, από καθαριότητα και τάξη που πρέπει να επικρατεί, είναι αναγκαίο να μην ξεχνάμε τον σκοπό για τον οποίο ξεκινούν οι άνθρωποι σ' αυτές τους τις περιόδους. Ο σκοπός αυτός, συνειδητά ή ασυνειδητά, περιλαμβάνει τις περισσότερες φορές την υπέρβαση της καθημερινότητας, ψυχική ανάταση και κατάνυξη, συνάντηση με μιαν άλλη πραγματικότητα, προσδοκία παρακλήσεως, αναζήτηση του προσωπικού άξιωμα και σε περιπτώσεις ομαδικού-μαζικού τουρισμού. Πόσο είμαστε έτοιμοι να προσφέρουμε αυτό το ποιοτικό στοιχείο ζωής που ο κόσμος περιμένει καταφεύγοντας εκεί;

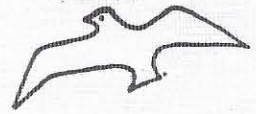
Η προετοιμασία, βέβαια, αυτή δεν είναι θέμα υποδείξεων, συνταγών, εντολών. Είναι έτοιμασία που συντελείται στη διάρκεια μιας ζωής ώστε να γίνει «στάση ζωής» που να αναπαύει όσους προσέρχονται. Άλλοτε μιλήσαμε εκτενώς για την σ τ ά σ η φ ι λ ο ξ ε ν ί α ς ή οποία συνοψίζει τις στάσεις υποδοχής και αγάπης. Δεν χρειάζεται να επανέλθουμε τώρα στη θεωρητική θεμελίωσή της. Οι άνθρωποι, αυτήν την φιλοξενία έχουν ανάγκη. Σ' έναν κόσμο, μέσα στον οποίο τις περισσότερες φορές αισθάνονται ανέστιοι, στην Εκκλησία και στους χώρους της περιμένουν να νιώσουν σε σπίτι τους, οικείοι και δικοί.

Κι όμως είναι φορές, που κι εκεί λείπει ή ζεστασία της ανθρώπινης επαφής· απουσιάζει ο θερμός ο λόγος· ή υποδοχή γίνεται ψυχρά και βαρετά, σε να ενοχλεί ο επισκέπτης· οι χώροι, έτσι όπως είναι διαμορφωμένοι μερικές φορές, αποδιώχνουν και απωθούν.

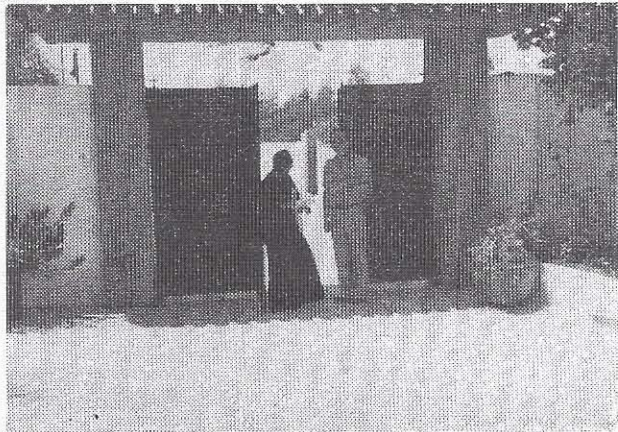
Κάποιες άλλες στιγμές γίνεται αισθητό ότι υπάρ-

σ ἐ δρόμους ποιμαντικῆς διακονίας

χει διαφοροποίηση στήν υποδοχή. Ἄλλοι γίνονται ἀμέσως με ἐγκάρδιο τρόπο ἀποδεκτοί· ἄλλοι τηροῦνται σέ διακριτικὴ ἀπόσταση. Λέγοντας αὐτὸ δὲν θέλουμε νὰ υποστηρίξουμε ὅτι δὲν ὑπάρχουν διαφορὲς καὶ βαθμοὶ γνωριμίας — κατὰ τὸ βαθμὸς συγγενείας. Μόνο πού πολλοὶ ἐντυπωσιάζονται ἐκλαμβάνοντας αὐτὴν τὴν συμπεριφορὰ «ὡς δύο μέτρα καὶ ὡς δύο σταθμά». Θέτουν μάλιστα ἐρωτήματα τοῦ τύπου: κι ἐδῶ λοιπὸν γίνονται διακρίσεις; μήπως αὐτοὶ πού γίνονται πιὸ εὐκόλα ἀποδεκτοὶ προσφέρουν περισσότερα; γνωρίζοντας κάποιον ἐκεῖ, ἔχουν τὰ μέσα; κ.ο.κ.

Κατευόδιο... εἰς τὸ ἐπανιδεῖν...

Τί μπορούμε νὰ ἀπαντήσουμε σ' ὅλα αὐτά; Αὐτὸ πού ἀναφέραμε περὶ «βαθμῶν γνωριμίας» μπορεῖ νὰ δικαιολογήσει μία κλιμάκωση στὸν βαθμὸς υποδοχῆς; Τὸ λεγόμενο ὅτι «ὅλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἴσοι, ἀλλὰ ὀρισμένοι εἶναι πιὸ ἴσοι ἀπὸ τοὺς ἄλλους» μόνον ὡς ἀστεϊσμός μπορεῖ νὰ ἠχήσει. Τόσο τὰ ἐρωτήματα ὅσο καὶ οἱ ἀπαντήσεις προβληματίζουν. Ἄν, τώρα, θελήσουμε καὶ ἐμεῖς ὡς ἐπισκέπτες νὰ εἴμαστε ἀπόλυτα εἰλικρινεῖς με τὸν ἑαυτὸ μας, θὰ ὁμολογούσαμε, ὅτι δὲν θὰ μᾶς ἦταν ἀδιάφορο, καὶ μᾶλλον θὰ μᾶς πείραζε, ἂν «ἐμᾶς τοὺς γνωστούς» μᾶς ὑποδέχονταν με τὸν ἴδιον τρόπο πού ὑποδέχονται «καὶ τοὺς ἄλλους».

Παρ' ὅλας, ὅμως, αὐτὲς τὲς ἐνστάσεις ὑπὲρ τῆς μιᾶς ἢ κατὰ τῆς ἄλλης πλευρᾶς καὶ ἀπόψεως καὶ ὅλας τὲς πιθανὲς δικαιολογίες ἀμφοτέρων δὲν πρέπει νὰ λησμονοῦμε, ὅτι ὀρισμένη συμπεριφορὰ ἐνοχλεῖ πραγματικά. Ἄκόμα κι ὅταν ἡ συμπεριφορὰ τοῦ ἐπισκέπτη εἶναι ἐνοχλητικὴ, μία δύστροπη υποδοχὴ δὲν ξεχνιέται εὐκόλα.

Ὅσες ὑποδείξεις κι ἂν κάνουμε στοὺς ἐπισκέπτες μας τὸ ἀντίδοτο φάρμακο γιὰ τοὺς ὑποδεχομένους παραμένει τὸ ψαλμικὸ «ἠτοιμάσθην καὶ οὐκ ἐταράχθην» (ἡ ἄρνητικὴ πλευρὰ τῆς προετοιμασίας) καὶ τὸ προφητικὸ «παρακαλεῖτε, παρακαλεῖτε τὸν λαόν μου» (ἡ θετικὴ). Μ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ ἀνοιγμα ἐνὸς τέτοιου χώρου υποδοχῆς καὶ τὸ κλείσιμο θὰ γίνεταὶ «εὐλογία εἰσόδων καὶ ἐξόδων» καὶ ἀνοιγμα θύρας γιὰ τὸ εὐαγγέλιον τοῦ Χριστοῦ. Χρειάζεται πάντως προσοχὴ γιατί, κατὰ παράδοξο τρόπο, ἓνα ἀνοιγμα μπορεῖ νὰ εἶναι κλείσιμο, κι ἓνα κλείσιμο, ἀνοιγμα...

Ἡ ὁμορφιά εἶναι θεραπευτικὴ

Αὐτὴ ἡ φροντίδα γιὰ ποιότιττα γιὰ τὴν ὁποία μιλούσαμε πιὸ πάνω πρέπει νὰ ἐπεκτείνεται ὄχι μόνον στὸ ἀνθρώπινο δυναμικὸ πού θὰ ὑποδέχεται τοὺς ξένους ἀλλὰ καὶ στὰ ἀντικείμενα πού θὰ ἔχουμε προετοιμάσει νὰ προσφέρουμε ὡς ἀναμνηστικά, δωρεὰν ἢ πρὸς πώληση. Καὶ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖο χρειάζεται ἡ ἀπαιτούμενη προσοχὴ.

Πολλὲς φορὲς καὶ γιὰ νὰ κρατήσουμε τὲς τιμὲς προσιτὲς, ὅταν τὰ κατασκευάζουμε οἱ ἴδιοι ἢ διότι τὰ προμηθευόμαστε ἀπὸ ἐργαστήρια μαζικῆς παραγωγῆς, παραμελοῦμε τὴν φιλοκαλικὴ παράδοση τῆς Ὁρθοδόξιας ἐμπορευματοποιώντας τὴν καὶ προσφέρουμε «ἀναμνηστικά» (σουβενίρ) πού τελικὰ «δὲν θὰ θυμίζουν τίποτε» ἀπὸ τὸν τόπο πού ἐπισκεφθήκαμε. Τὰ ἐργόχειρα δὲν εἶναι «ἐργόχειρο» ἀλλὰ κακῆς ποιότητος κατασκευάσματα πού δυσφημοῦν αὐτὸν πού τὰ προσφέρει ἢ τὰ πωλεῖ.

Ἄς μὴ ξεχνᾶμε μάλιστα, ὅτι αὐτὸ πού θ' ἀποκομίσει ὁ ἐπισκέπτης ἀπὸ τὸν τόπο πού ἐπισκέπτεται θὰ πρέπει νὰ ἔχει καὶ ἓναν αἰσθητικὰ παιδαγωγικὸ χαρακτήρα πού νὰ τὸν πλησιάζει στήν ἀπειρὴ ὁμορφιά, στὸ ἄλλο Κάλλος, τὸ ὁποῖο στήν οὐσία συμβολίζει. Καὶ τὸ πιὸ μικρὸ ἀντικείμενο ἂς μὴ τραυματίζει τουλάχιστον τὴν εὐαισθησία μας ἂν δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς κάνει αἰσθητὴ αὐτὴν τὴν ἄλλη πραγματικότητα.

Ἄς φροντίσουμε, λοιπὸν, με κάθε τρόπο, ξεκινώντας ἀπὸ τὰ δικά μας, τὰ ἐκκλησιαστικά, νὰ ἀποχαρακτηρισθῆ καὶ ἡ Ἑλλάδα ὡς «χώρα τοῦ κίτς». Ἄς μὴ ξεχνᾶμε, ὅτι ἡ Ἐκκλησία διαφύλαξε στὸ σῶμα τῆς ὡς κιβωτὸς ὅ,τι πιὸ ἐκλεκτὸ δημιούργησε ὁ λαϊκὸς μας πολιτισμός. Αὐτὸ πρέπει νὰ καθοδηγήσει καὶ τώρα κάθε εἶδος πρωτοβουλιῆς ἔτσι ὥστε ἡ θεραπεία νὰ ἀνάγεται σὲ ὅλα τὰ ἐπίπεδα καὶ νὰ καλύπτει ὅλας τὲς χρῆεις τοῦ ἀνθρώπου.